

БАЛЬНА СИСТЕМА ВИЗНАЧЕННЯ РЕЙТИНГУ МИТНИХ УСТАНОВ

Інформація, яка містить значення різноманітних критеріїв, що характеризують ефективність діяльності установи та розподіл місць, є основою для проведення детального аналізу роботи митних установ, вивчення причин негативної роботи певних митниць, визначення резервів підвищення ефективності їх діяльності; може використовуватися як правова база для заохочення кращих митниць та застосування заходів дисциплінарного впливу для гірших. Тому будь-яка методика оцінки діяльності митних органів має бути насамперед об'єктивною та прозорою.

Об'єктивності під час оцінки діяльності митних органів можна досягти, по-перше, шляхом розробки таких критеріїв, які характеризуватимуть якість і ефективність роботи кожної митниці та окремих її підрозділів, урахуватимуть різний потенціал митних органів; по-друге, шляхом науково обгрунтованої інтерпретації отриманих результатів.

При інтерпретації результатів безпосередньою основою для визначення рейтингу митниці мають стати кількісні показники розроблених критеріїв, експертні оцінки та визначені на їх основі бали.

Уведення бальної системи є доцільним через такі причини:

1) на визначення рейтингу митниці за окремим напрямком роботи мають вплив декілька показників, важливість цих показників не обов'язково адекватна їх абсолютним значенням. Бали ж є своєрідним нормуванням абсолютних значень коефіцієнтів. Іншими словами, застосування бальної системи зводить усі показники, якими визначається результативність конкретного напрямку діяльності митних органів, в одну вагову категорію, тобто коефіцієнт, що характеризує важливість фактора і визначається експертами, має помножуватися не на показник, а на бали;

2) критерії при їх виставленні в порядку зменшення не обов'язково спадатимуть прямо пропорційно, тому місце митниці за певним критерієм не може бути однозначною оцінкою якості її роботи. Застосовуючи бальну оцінку, можна ввести 3 зони: лідерів, середняків та аутсайдерів. Місце митниці в тій чи іншій зоні залежатиме не від абсолютних показників її роботи, а від тієї кількості балів, яку вона отримує.

Для визначення кількості балів за певний критерій пропонується ввести таку формулу:

$$B_i = \frac{K_i + \frac{1}{\lambda} K_{\min}}{K_{\max} + \frac{1}{\lambda} K_{\min}} \times n,$$

де B_i – кількість балів, отриманих i -ю митницею,

K_i – значення даного критерію для i -ї митниці, $i = \overline{1, n}$;

$K_{\max}$ – максимальне значення даного критерію серед митниць;

$K_{\min}$ – мінімальне значення даного критерію серед митниць;

λ – середньоквадратичне відхилення критеріїв;

n – кількість митниць, що порівнюються.

Краща митниця отримує бал, що дорівнює, наприклад, n . До зони лідерів входять митниці, бал яких міститься в інтервалі $[(n - 0.25(n - B_{\min})); n]$. Митниці з середніми показниками мають бал у діапазоні $(n - 0.75(n - B_{\min})); [(n - 0.25(n - B_{\min}))]$. Аутсайдерами є митниці з балом в інтервалі $(B_{\min}; n - 0.75[(n - B_{\min})])$.

Якщо у визначенні рейтингу беруть участь показники, значення яких обернено пропорційні ефективності діяльності, то бали за цей показник, розраховані за вищенаведеною формулою, будуть зі знаком “мінус”.

Як уже зазначалося, показники, що характеризують певний напрям роботи митної установи, не є однаковими за значущістю, і просте підсумовування балів перекручуватиме результати дослідження. Тому загальна кількість балів, яка є базою для встановлення рейтингу митних органів, розраховуватиметься за формулою:

$$SB = \sum_{j=1}^m a_j B_j ,$$

де SB – загальна сума балів;

B_j – кількість балів за j -й показник;

a_j – коефіцієнт, який визначається експертами і характеризує “важливість” j -го показника при розподілі місць.

Митні органи, у яких найбільша кількість балів, розрахованих за вищенаведеною формулою, мають, відповідно, найбільший рейтинг.

Для більшої наочності процес визначення ефективності роботи митного органу за певним напрямком його діяльності із застосуванням бальної оцінки можна показати на схемі (див. нижче).

